

Кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру, есепке алу және олар бойынша есеп беру ережесін бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2005 жылғы 28 маусымдағы N 294 Бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2005 жылғы 29 шілдеде тіркелді. Тіркеу N 3760. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2009 жылғы 12 қарашадағы N 705 Бұйрығымен.

Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2009.11.12 N 705 бұйрығымен.

"Халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 7-бабының 9-тармағына, 29-бабының 1 және 2-тармақтарына сәйкес, кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру, есепке алу және талдау жүйесін жетілдіру мақсатында **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру, есепке алу және олар бойынша есеп беру ережесі бекітілсін.
2. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің Мемлекеттік санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау комитеті (Б.С. Байсеркин) осы бұйрықты мемлекеттік тіркеуге Қазақстан Республикасы Әділет министрлігіне жіберсін.
3. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі Ұйымдастыру-құқықтық жұмыс департаменті (Д.В. Акрачкова) осы бұйрықты оның Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелгеннен кейін ресми жариялауға жіберсін.
4. "Кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру, есепке алу және олар бойынша есеп беру ережесін бекіту туралы" Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау министрі міндетін атқарушының 2005 жылғы 28 сәуірдегі N 197 бұйрығының күші жойылды деп танылсын.
5. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау вице-министрі, Бас мемлекеттік санитарлық дәрігері А.А. Белоногқа жүктелсін.
6. Осы бұйрық оның ресми жарияланған күнінен бастап он күнтізбелік күн өткеннен кейін күшіне енеді.

Министр

Келісілген:

Қазақстан Республикасының
Еңбек және халықтың әлеуметтік

Қорғау министрі

2005 жылғы 28 маусым

Қазақстан Республикасы
Денсаулық сақтау министрінің
2005 жылғы 23 маусымдағы
N 294 бұйрығымен бекітілген

**Кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру,
есепке алу және олар бойынша есеп беру ережесі**

1. Осы Кәсіби аурулар мен улануларды тіркеу, тексеру, есепке алу және олар бойынша есеп беру ережесі (бұдан әрі - Ереже) кәсіби аурушаңдықты, улануды тіркеу, тексеру және есептеу және есеп беру тәртібін айқындайды.

2. Кәсіби ауруларды және улануды есептеу жүйесі, кәсіби ауруларды жағдайына талдау жасай отырып, өндірістік зиянды факторлардың адам денсаулығына ететін әсерін болдырмау шараларын ұйымдастыруға, сондай-ақ олардың алдын алуға бағытталған жетілдірілген бағдарламаны практикаға енгізуге арналған.

3. Кәсіби аурулардың және уланудың тізімі (бұдан әрі - тізім) бойынша кәсіби аурулар мен улану оқиғаларын есепке алу және оған байланысты тексерістерді жүргізу осы ереженің 1-қосымшасына сай жүргізіледі.

4. Тез өрбіген кәсіби ауруларды және улану диагнозын азаматтарға амбулаториялық-емханалық және стационарлық, медициналық көмек көрсеткен ұйымдар, ал созылмалы кәсіби ауруларды (улануды) - кәсіби патология орталықтары (бұдан әрі - Орталық) немесе кәсіби аурулар клиникасы анықтайды.

5. Орталықта бағытты, кәсіби тұрғыдан патологияны (бұдан әрі - кәсіби патология) сараптау комиссиясы құрылады. Кәсіби патологиялық сараптау комиссияның құрамының жалпы саны 3 адамнан кем болмауы керек.

6. Кәсіби патологиялық сараптау комиссиясы кәсіби ауру және улану диагнозын қоюға арналған материалдарды:

- 1) медицина ұйымының жолдама қағазы;
- 2) аурудың медициналық (амбулаториялық, стационарлық) картасынан алынған, оның ішінде жұмысқа алынар алдындағы, одан соң кезеңді медициналық тексерістерден өткендігі туралы және зертханалық, функционалдық тексерістер туралы толық мағлұмат;
- 3) тұрған орындарынан алынған эпикриздерінің көшірмесі;
- 4) осы Ереженің 2-қосымшасына сәйкес толтырылған еңбек ету жағдайының

санитарлық-эпидемиологиялық сипаттамасы;

5) белгіленген тәртіп бойынша расталған еңбек кітапшасының көшірмесі сияқты құжаттар болған жағдайда ғана қарайды.

7. Кәсіби патологиялық сараптау комиссиясы келесі шешімдерді қабылдай алады :

1) кәсіби факторлардың әсерінен пайда болатын ауруларды, оның ішінде кейіннен болатын түрлерін;

2) кәсіби факторлардың әсерінен пайда болатын аурулары;

3) өндірістік зиянды факторлар әсер ету салдарынан пайда болатын жеке белгілердің болуы ("К" тобы);

4) кәсіби аурудың өршуі (тоқтаусыз өрбуі);

5) кәсіби аурудың өршуінің тоқтауы немесе кері жүруі;

6) кәсіби ауру жоқ дегізетін кәсіби аурудың қалдық белгілері (ұзақ уақыттан кейінгі салдары), аурудың салдары;

7) қайталай тексерістер жүргізу арқылы қосымша мағлұматтарды жинау (көрсетілсін);

8) жоғарғы дәрежеде мамандандырылған медициналық көмек алу және тереңдетілген тексерістер жүргізу үшін кәсіби патология клиникасында тексеріліп, кеңес алуды қажет етеді.

8. Кәсіби патологиялық сараптау комиссиясының қорытындысында кезекті емдеу-профилактикалау шаралары көрсетіліп, диспансеризацияға алу, медициналық тұрғыдан қалпына келтіру мәселелері шешілуі керек.

9. Егер аурудың пайда болуын анықтауда қиындықтар кездесетін болса және ауырған адаммен келіспеушілік болған жағдайда, қолдағы материал республикалық кәсіби-патологиялық сараптау комиссиясында қаралуға жіберіледі.

10. Кәсіби аурудың диагнозын анықтауға керекті негізгі құжат (атқаратын жұмысына немесе кәсібіне байланысты) ретінде тізім болып саналады. Тізімде зиянды, қауіпті және өндірістік қолайсыз факторлардың әсер етуінің арқасында пайда болатын аурулар қарастырылған. Тізімде атқарылатын жұмыстар мен өндірістердің тізімі берілген.

11. Тез өрбитін кәсіби аурулар мен улануларға зиянды және қауіпті өндірістік факторлар қанықпаның шектеу шегінен немесе рұқсат етілген деңгейден көп есе жоғары болып, бір реттен кейін (бір жұмыс ауысым ішінде) кенеттен пайда болған аурулар жатады.

12. Созылмалы кәсіби ауруларға (улануға) зиянды заттардың, қауіпті және қолайсыз өндірістік факторлардың көп уақыт бойы әсер етуінің салдарынан пайда болған аурулар жатады. Созылмалы ауруларға (улануға) тез өрбіген, сондай-ақ созылмалы кәсіби аурулардың жақын арадағы немесе көп уақыт

өткеннен кейінгі салдары (жүйке жүйесінің, жүрек қан тамырларының, гепатобилиарлы және басқа да жүйелердің өндірістік уларымен улануының салдарынан пайда болатын тұрақты органикалық өзгерістер) жатады. Еске сақтайтын бір жағдай кәсіби аурулардың пайда болуы зиянды және қауіпті заттармен жұмысты тоқтатқаннан кейінде (кеш пайда болатын силикоздар, бериллиоздар, қуықтың папилломалары, қатерлі ісіктер) пайда болуы мүмкін. Кәсіби ауруларға мынандай аурулар да жатады. Ондай аурулар кәсіби аурулардың фонында немесе олар пайда болатындай жағдай жасаған аурулар (асбестоз, силикоз немесе шаң бронхитының негізінде пайда болған өкпе обыры) жатады.

13. Кәсіби ауру және улану диагнозын қойғанда, аурудың клиникалық формаларының ерекшеліктері, әсер ететін этиологиялық фактордың және атқаратын жұмыстың, өндірістік орта мен еңбек үдерісінің жағдайы және зиянды және қауіпті жұмыс жағдайындағы жұмыс өтілі еске алынады. Егер өндірістік орта жағдайына тексеріс жүргізілмесе, ол кәсіби ауру немесе улану деп диагноз қоюға кедергі бола алмайды. Мұндай да ғылыми әдебиеттің, модельдеудің және осыған ұқсас өндірістік жағдайларға ұқсату арқылы диагноз қоюға болады.

14. Егер аурудың себептері әртүрлі факторлардың салдарынан пайда болған болса, оның ішінде кәсіби факторлар орын алса, онда мұндай ауру кәсіби деп саналынады.

15. Күрделі сараптау мәселелерін шешу үшін кәсіби аурулар және улану диагнозын қоюда қарама-қарсы пікірлер орын алғанда Денсаулық сақтау министрлігі арқылы сараптаудың республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясы құрылады.

Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясының құрамына мыналар кіреді: комиссия төрағасы, тұрақты мүшелері (3 адамнан кем емес) және комиссияның жауапты секретары болуы керек. Керек болған жағдайда комиссия жұмысына Қазақстан Республикасының еңбек және халықты әлеуметтік тұрғыдан қорғау министрлігінің, кәсіподақтың басқа да ұйымдардың өкілетті адамдарын жұмысқа тартуға болады.

1) Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясының төрағасы болып, Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігінің штаттан тыс бас кәсіби патологы болып істейтін, кәсіби-патология бойынша медицина ғылымдарының докторы деген ғылыми дәрежесі бар, жоғарғы біліктілігі бар кәсіби патолог дайындалуы керек.

2) Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясының мүшелері болып, кәсіби патология жөнінде жоғарғы біліктілігі бар тәуелсіз мамандар медицина академиясының, университетінің, дәрігерлерді жетілдіру институтының және ғылыми-зерттеу орталықтарының кафедраларында жұмыс

істейтін қызметкерлер тағайындалады.

3) Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясының секретары ретінде жоғарғы білікті кәсіби патолог-дәрігер тағайындалады, ол түскен және шыққан материалдарға тиісті есеп және тіркеу жүргізеді.

16. Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясы мынандай құжаттарды талқылайды:

1) бағыттау қағазын (республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясына жіберілген хаттарды, өтініштерді және басқа да өтініш материалдарын қарайды);

2) күрделі, тартыс тудыратын орталықтағы кәсіби патологиялық сараптау комиссиясының шешімін қарайды;

3) стационарда емделген аурудың аурунамасын;

4) тұрған жерінен алынған амбулаториялық картаның негізгі нұсқасын;

5) тұрған жерінен алынған эпикризді;

6) жұмысқа алынар алдындағы және кезеңді медициналық тексерістердің мәліметтерін;

7) жұмыс істеу жағдайының санитарлық-эпидемиологиялық сипаттамасын;

8) белгіленген тәртіп бойынша расталған еңбек кітапшасының көшірмесін;

9) сұранысқа сай алынған қосымша құжаттарды.

17. Республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясы мынандай шешімдерді шығарады:

1) пайда болған ауру кәсіби факторлардың әсерінен пайда болған, бұған кейіннен пайда болған аурулар да жатады;

2) пайда болған ауру кәсіби факторлардың әсерінен пайда болмаған;

3) кәсіби аурулардың қалдық түрін (кейіннен пайда болған) анықтаумен қатар бұрынғы болған кәсіби аурудың жоқтығын анықтауға дейін;

4) белгіленген уақыттан кейін (мезгілі көрсетілгенде) қосымша мәліметтерді (түрі көрсетілсін) тапсырғанда қайта қарауды қажет етеді;

5) кәсіби патология клиникасы жағдайында мамандандырылған медициналық көмек көрсетуді қажет етіп, соңынан қайта қарауды талап еткенде тереңдете жүргізілген тексеріске немесе кеңес беруге жіберіледі.

18. Медициналық тұрғыдан қалпына келтіруге берілген ұсыныстары бар, республикалық кәсіби патологиялық тартыс комиссиясының қорытындысы ауруға жеке беріледі.

19. Тез өрбіген кәсіби аурулармен уланудың әрбір жағдайына осы ауруды анықтаған немесе ауру бар-ау деп күдіктенген дәрігер арқылы жедел хабарлама (N 318/Е үлгісіндегі) толтырады. Хабарлама 12 сағаттың ішінде тиісті аумақтың санитарлық-эпидемиологиялық қызметінің мемлекеттік органының басшысына (жұмыс берушіге) жіберіледі.

20. Аурудың диагнозын анықталғанда немесе өзгергенде, оны анықтаған медицина ұйымы жаңа шұғыл хабарламаны толтырып, оны 24 сағат ішінде ауру жұмыс істейтін орынның санитарлық-эпидемиологиялық қызметінің мемлекеттік органының және ұйымның басшысына жібереді. Мұндай жағдайда өзгерген (нақтыланған) диагноздың аты жазылып, оның қойылған айы, күні көрсетіледі.

21. Жедел хабарлама жіберген медицина ұйымы бағыттау қағазынан басқа, шұғыл түрде санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органына телефон арқылы хабарлап немесе әрбір төмендегідей жағдайды электронды поштамен хабарлайды:

1) еңбек ету қабілеті жоғалған аурулардың саны 2 және одан көп болған жағдайда тез өрбитін кәсіби ауруды (улануды);

2) ауырған адамның кәсіби қызметіне байланысты күйдіргі, сарып, тырысқақ, құтырма аурулары анықталғанда.

22. Созылмалы кәсіби ауру (улану) туралы алғашқы рет анықтағанда хабарлама беру. Ауруға нақты диагноз қойылғаннан кейінгі 3 күннің ішінде санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органына немесе ұйымға (жұмыс берушіге) және медициналық ұйымға хабарлама жіберіледі.

23. Кәсіби аурудың (уланудың) әрбір жағдайы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес белгіленген тәртіппен арнайы тексеруге жатады.

24. Тексеріс барысында мыналар анықталынуы керек:

1) кәсіби аурудың (уланудың) пайда болу жағдайы немесе оның себептері анықталынуы керек;

2) ауру пайда болған жұмыс орнына (жұмыс аумағында, өндірістік учаскеде, цехта) тексеріс жүргізіледі;

3) керек болған жағдайда зиянды өндірістік факторларды зертханалық жолмен, құрал-саймандарды қолдану арқылы тексеріс жүргізіледі;

4) жұмыс атқарушының жұмыс істеу жағдайына санитарлық-эпидемиологиялық баға беріледі;

5) ұйымға берілген санитарлық-эпидемиологиялық тексеріс актілері, зертханалық тексерістердің қорытындысы, жұмыс орнын аттестациялау жағдайы, жұмысқа алынар алдындағы және кезеңді медициналық тексерістердің материалдары тексеріліп, еңбек ету жағдайы мен оны қорғауды жақсартуға бағытталған санитарлық-сауықтыру шаралар тексеріледі.

25. Тұрақты жұмыс орнынан (оқудан) тыс жерге жіберілген адамдарда кәсіби аурудың және уланудың пайда болу жағдайын тексеруді кәсіби ауру (улану) орын алған нысандарды бақылайтын санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органдары жүргізеді.

26. Кәсіби аурулар мен улану орын алғанда, оларды тіркеу және есепке алу жұмыстарын ауырған (зақымданған) адамның негізгі жұмыс орнындағы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органы жүргізуі керек.

27. Кәсіби аурумен ауырған адамдарға диспансерлік бақылау жұмысын осы салада жұмыс істейтін медицина ұйымы жүргізуі керек.

28. Тапсырма берілген ұйым 1 ай мерзім ішінде сұралған құжаттардың көшірмесін жіберулері керек.

29. Санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің және медициналық ұйымдардың мемлекеттік органдарында (кәсіби патология орталықтарында) кәсіби аурумен ауырғандар кәсіби ауруларды (уланғандар) тіркейтін (N 320/е нысандағы) журналға тіркелінуі керек.

30. Санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органдары кәсіби аурумен (уланумен) ауырғандардың есептеу (N 317/е нысандағы) картасын жүргізіп, ондағы мәліметтер автоматтандырылған түрде талдалынуы керек.

Кәсіби аурулар мен улануларды
тіркеу, тексеру, есепке алу
және олар бойынша есеп беру

ережесіне 1-қосымша

Кәсіби аурулар мен уланудың тізбесі

N	Дүние жүзілік Денсаулық сақтау ұйымының ауруларды Х-шы қайта қарауына байланысты аурулардың халықаралық жіктелуіне сай аурулардың атауы (бұдан әрі АХЖ 10:)	Кәсіби ауруларды тудыруға әсері бар қауіпті зиянды заттар мен өнді- рістік факторлар	Өндірістің атқарылатын жұмыстардың шама мен тізбесі
1	2	3	4
1. Химиялық факторлардың әсерінен пайда болған аурулар			
1)	Органдардың зақымдануы мен жүйелердің окшау- ланған немесе бірлес- кен түрде өтетін жіті улануы, созылмалы уыт- тануы (АХЖ 10:Т36-Т65) және олардың салдары (АХЖ 10:Т36-Т98).	Химиялық заттар: бастапқы шикізат, арадағы, қосалқы және ақырғы өнімдер.	Өнеркәсіптің, құрылыстың, ауыл шаруашы- лығының, кө- ліктің, қызмет көрсетудің, әртүрлі сала- ларында улы әсері бар хи- миялық зат- тарды қолдану (зертханалық жұмыстарды қосып есепте- генде), қайта өңдеу, алу

		процестерімен байланысты жұмыстың барлық түрлері
Тыныс алу органдарының ринофаринголарингиттің, эрозияның, мұрын қуысындағы аралықты тесудің, кеңірдектің қабынуының, бронхтың қабынуының, пневмосклероз және басқаларының уытты зақымдануы. (АХЖ 10:J 68-J68.9).	Азот қышқылы, аммиак, азот тотықтары, изоцианаттар, кремнийорганикалық қосындылар, селен, күкірт және олардың қоспалары, формальдегид, фталды ангидрид, фтор және олардың қосындылары, хлор және олардың қосындылары, хром және олардың қосындылары және басқалары.	
Уытты анемия (АХЖ 10:L64/8)	Ароматты қатардағы аминді-, нитро- және хлорқосындылары, бензол және олардың туындылары, бензол гомологтары, гексаметилендиамин, (хлорлыорганикалық) пестицидтер, қорғасын және олардың неорганикалық қосындылары.	
Ас қорыту органдарының уытты зақымдануы: бауыр мен өтті қуықтың уытты зақымдануы (АХЖ 10:K,71, K71.0-K71.5, K82.8-K82.9, K83.8); гастрит, дуаденит, асқазандағы, ұлтабардағы эрозиялы ойықжарамен зақымдалынуы, тоқ ішектің қабынуы (АХЖ 10:K20, K22.8 K25, K29.9; K52.1, K87.0)	Ароматты қатардағы аминді- және нитроқосындылар, бензол және олардың туындылары (стирол), майлы қатардағы көмірсутегі галоидты туындылар, гидразин және олардың қосындылары, пестицидтер (хлорлыорганикалық), фосфор және оның қосындылары, фтор және оның қосындылары.	
Уытты бүйрек дерті (АХЖ 10:N28.9, 28.8)	Бета-нафтол, кадмий, төртхлорлы көміртек	
Нерв жүйесінің уытты зақымдануы: көптеген жүйке дерттері (АХЖ 10:G62.2), неврозға	Ароматты қатардағы аминді-, нитро- және хлорқосындылары, гексаметилендиамин, бензол және олардың туындылары (бензол	

	ұқсас жағдай (АХЖ 10: G90.9), энцефалопатия (АХЖ 10: G92)	гомологтары, стирол), майлы қатардағы көмірсутек галотуындылары, гидразин және оның қосындылары, марганец, пестицидтер, сынап және оның қосындылары, күкірткөміртек, тетраэтилкорғасын және басқалары, фтор және оның қосындысы, фосфор және оның қосындысы, қорғасын және оның қосындысы.	
	Көздің уытты зақымдануы: катаракта (АХЖ 10:Н26.8-Н26.9); Конъюнктивит, кератоконъюнктивит (АХЖ 10:Н10.8-Н10.9, Н16.2)	Тринитротолуол, азот қышқылы, аммиак, азот тотығы, изоцианаттар, күкірт және оның қосындылары, формальдегид, фтор және оның қосындылары, хлор және оның қосындылары.	
	Сүйектердің уытты зақымдануы: остеопороз түрінде (АХЖ 10:М82)	Сары фосфор және оның қосындылары, фтор және оның қосындылары	
2)	Тері аурулары: эпидермоз (АХЖ 10:L18.1), жанасу арқылы пайда болған дерматит (АХЖ 10: L23, L24, L25), фотодерматит (АХЖ 10: L56), тырнақ аурулары (АХЖ 10: L60.8), паранихиялар (АХЖ 10: L60.8), уытты меланодермия (АХЖ 10:Т53), майлы фоликулиттар (АХЖ 10: L73.8)	Мұнайды, тас көмірмен тақтатастарды тасымалдағандағы өнімдер (бензин, керосин, жағатын майлар, крезол, лизол, гудрон, мазут, асфальт, пек және оның дистилляттары), хлорланған нафталиндер, қышқылдар, сілтілер, органикалық ерітінділер, гидросульфат, хлорлы әк, ауыр металдардың тұздары, күшәннің, сүрменің, формалиннің, желімнің қосындысы	Химиялық, мұнайөңдеу, машинақұрылысы, металлургиялық, ағашөңдейтін, терішикізаты, терівенерология, тағам өнеркәсібі, мұнай құятын кемелерді тазалау; құрылыс, жиһаз өндірісі, шахтақұрылысшылары.
	Кәсіби витилиго (АХЖ 10: L80)	Пара-трет-бутилфенол Төменгі пара-алкил және пара-алкоксифе-	Шайырлар, лактар, эмальдар алу үшін пара-трет-бутилфенолды

		нолы, 4-алпикатихиндер.	өндіру және қолдану. Майлар мен отындарға құрамында фенолы бар сіңіргіштерді өндіру.
3)	Темір қызбасы (АХЖ 10:Т56), фторопласты (тефлонды) қызба (АХЖ 10:Т65.8)	Түсті металдар конденсацияларының аэрозольдары (мырыш, мыс, никель, сүрме және басқалары), қайта полимерленген аэрозольдар (фторопластар).	Түрлі-түсті металлургия, пластикалық массалар өндірісі (фторопластар) және оларды өңдеу, түсті металдан жасалған материалдарды өңдеу

2. Өнеркәсіптік аэрозольдардың әсерінен пайда болатын аурулар

1)	Пневмокониоздар: карбокониоздар (АХЖ 10:J60); асбестоз (АХЖ 10: J61); силикоз, талькоз (АХЖ 10: J62); алюминоз (АХЖ 10: J63.0), боксты фиброз (жеңіл) (АХЖ 10: J63.1), бериллиоз (АХЖ 10: J63.2), графитті фиброз (АХЖ 10: J63.3), сидероз (АХЖ 10: J63.4), станиоз (АХЖ 10: J63.5), ажарлаушылар немесе тегістеушілер	Құрамында кремний диоксиді бар бос және байланған жағдайда шаңды, кенді, рентген сәулесін ұстайтын, көміртекті шаңды жұту, (көмір, кокс, күйе, графит және басқалары); металдың шаңдары және олардың тотықтары, соның ішінде қатты және ауыр қорытпалар, пісіретін аэрозоль; органикалық және жасанды минералды талшық, пластмасса және соның ішінде жұтатын аэрозольды микрофлорамен көбеюінің шаңдары	Кен орындарында, шахталарда, ашық карьерлерде, байытатын және аяқталатын таукен орындары, көмір кәсіпорындары фабрикаларындағы жұмыс; кенге жатпайтын жыныстар мен материалдарды, талшықтасты және басқада силикатты, ұсақтасты өндіру мен қайта өңдеу; талшықтас цементті, құрамында талшықтас бар материалдарды (құбырлар, шифер, панельдер, тақтайлар, фрикционды, талшықтас тоқыма өнімдері) өндіру; Фарфорлыфаянс-
----	--	---	---

			ты бұйымдарды, әйнекті өндіру; Оттөзімділер мен жемірлерді өндіру және қолдану; Кокс, күйе, графиттерді өндіру, қолдану; металлургиялық және құю өндірісі; машина құрылысы; металды өңдеу, пісіру жұмыстары;
2)	Биссионоз (АХЖ 10:J66.0)	Әртүрлі өсімдіктердің шаңуы ұзақ уақыт жұту (мақта, зығыр, джут).	Тоқыма өндірісінде мақтаны, зығырды, джутты қайта өңдеу.
3)	Кәсіби бронхит (шаңды, уытты-шаңды): шаңды необрструктивті б р о н х и т (АХЖ 10: J41.0); Шаңды обструктивті б р о н х и т (АХЖ 10: J44.8); Уытты-шаңды необрструктивтік бронхит (АХЖ 10: J68.0); Уытты-шаңды обструктивтік бронхит (АХЖ 10: J68.0)	Жоғарыда көрсетілген шаңның барлық түрлерін, сонымен қатар өсімдіктен және жануардан шығатын органикалық шаңның барлық түрін (ұннан, дәннен, қылдан істелген, жүннен, темекіден, қағаздан, қантан және басқалардан) жұту. Біруақытта шаңның және химиялық факторлардың әсеретуі (түршіктіретін заттар, өзі жүретін таулы машиналардағы шығаратын газдың құрамы), соның ішінде қолайсыз микроклиматтық жағдайларға сай атылатын газдар.	4-ші бағандағы 2-ші пункттің ішіндегі көрсетілген жұмыстар, сонымен қатар өндіріс: киізбасу, ұн-жарма өндірісі, қантты, фармацевтикалық, жүнді, мақтаны, зығырды және басқада қабықты дақылдарды алғашқы өндеуден өткізу, сонымен қатар шаңбөлумен байланысы бар басқада жұмыстар.
4)	Пневмомикоздар (микотоксикоздар (АХЖ 10:В44.8, В48.8), актиномикоздар (АХЖ 10:А42.0)	Жерасты қойнауларындағы шахта суында көбейетін грибокты флорамен, жабдықтармен, өсімдіктен және жануардан шығатын органикалық шаңмен (ұнды, дәнді, жүнді, темекілі) жанасу	Кен орындары мен шахталардағы жұмыстар, шаң бөлумен атқарылатын басқада жұмыстың түрлері.

5)	Жоғарғы тыныс жолдарындағы толық дистрофиялық аурулар (созылмалы субатрофикалық және гипертрофикалық ринофарингит) (АХЖ 10:J31.0- J32.9)	3-ші бағанның, 2-ші пунктiнiң iшiнде көрсетiлгендей шанды жұту.	4-шi бағанның, 2-шi пунктiнiң iшiнде көрсетiлгендей жұмыстар.
3. Физикалық факторлардың әсерiнен пайда болатын аурулар			
1)	Ионды сәуленiң әсерiне байланысы бар аурулар (АХЖ 10:W88): Сәуле көзiнен ауырған ауру (жедел немесе созылмалы) (АХЖ 10:W88, W90)	Бiржолғы, қысқа уақытта жалпы әсер ететiн сыртқы иондаушы сәуле көзi немесе бiршама радиоактивтiк заттардың және олардың қосындыларының организмнiң iшiне енуi. Иондаушы радиацияның жүйелi түрде кәсiби сәуле соққысының рұқсат етiлген деңгейiнен артық дозада әсер етуi.	Радиоактивтiк заттармен және иондаушы сәуле көзде-рiмен жүргiзiлетiн жұмыстардың барлық түрлерi.
	Жергiлiктi сәулемен зақымдану (жiтi немесе созылмалы) (АХЖ 10: W88, W90)	Радиоактивтi заттардың, сәуле көзiнiң сырттай жергiлiктi әсерi	
2)	Иондамайтын сәуле көзiнiң әсерiне байланысты аурулар: вегетативтi тамырлы дистония, әлсiздiк, әлсiзвегетативтiк, гипотоломиялық синдромдар (АХЖ 10: W90)	Өте жоғарғы жиiлiктегi радиодиапазондағы электромагниттi сәуле көзiнiң жүйелi әсер етуi; когеренттi бiртүстi сәуле шығару.	Өте жоғарғы жиiлiктегi радиодиапазондағы электромагниттi сәуле көзiмен атқарылатын жұмыстардың барлық түрлерi; оптикалық квантты генераторлардың сәуле бөлуiне байланысты жұмыстың барлық түрлерi
3)	Лазерлi сәуле көзiнiң тiндердi жергiлiктi зақымдауы (терi күйiктерi (АХЖ 10:L59), көздiң мөлдiр қабатының зақымдануы (АХЖ 10:H18.8), көздiң тор қабығы (АХЖ 10:H35.8)	Лазерлi сәуле көзiнiң жергiлiктi әсер етуi.	Оптикалық квантты генераторлардың сәуле бөлуiне байланысты жұмыстың барлық түрлерi.
4)			

	Діріл а у р у ы (АХЖ 10:Т75.2)	Ұзақ уақыт өндірістік жергілікті дірілдің жұмысшының қолына берілу арқылы әсері және жұмыс орынындағы жалпы дірілдің жүйелі әсер етуі	Дірілді тудыратын қол машиналарымен атқарылатын жұмыс және дірілді тудыратын машиналардағы жұмыс орындары.
5)	Нейросенсорлы құлақ мүкістігі (АХЖ 10:Н90.3; Н90.6)	Өндірістік шудың жүйелі түрде әсер етуі.	Өнеркәсіпте, құрылыста, ауыл шаруашылығында, көлікте, байланыста қарқынды өндірістік шудың әсеріне байланысты атқарылатын жұмыстың барлық түрлері.
6)	Қолдың вегетативті-сенсорлы (ангионевроз) полиневропатиясы (АХЖ 10 : G62.8)	Ультрадыбыстың қолға жанасу арқылы берілуі	Ультрадыбысты дефектоскоптар және медициналық аппаратармен атқарылатын жұмыс
7)	Электроофтальмия (МКБ 10 : Н 57.8)	Қарқынды түрде ультракүлгін сәуле бөлу	Қарқынды түрде ультракүлгін сәулесін бөлу жағдайында газбен және электрмен пісіруге байланысты жұмыстар
8)	К а т а р а к т а (АХЖ 10: Н 26.8)	Сәулелі энергияның жүйелі түрде әсер етуі (инфра-қызыл, ультракүлгін сәуле бөлу, шамадан тыс жоғары жиіліктегі сәуле бөлу, рентген, гамма сәулесі, нейтрондық, протондық сәуле көздері)	Пресстеу ұста-сы, электрмен пісіру және жылумен атқарылатын жұмыстар, әйнектен жасалатын бұйымдар өндірісі, иондайтын және иондамайтын сәуле көздерінің әсері бар металлургиядағы инфра-қызыл сәуле көзімен байланысты жұмыстар

9)	Декомпрессиялық (кессондық) аурулар және оның салдарлары (АХЖ 10: Т 70.3)	Жоғарғы атмосфералық қысым, декомпрессиялық үрдістер	Кессонда, барокамерада атқарылатын жұмыстар, су астына сүңгу және басқ., жоғарғы атмосфералық қысым жағдайындағы жұмыстар.
10)	Қызып кетуі: ыстыққа ұрынудан болатын сіреспе (АХЖ 10: Т67.0; G 40.5; G 40.6)	Жұмысшы аумағындағы жоғарғы температура және қарқынды жылу бөлу жағдайы	Терең шахталарда, мартен, темірқаңылтыр, құбыр шығаратын цехтардағы жұмыс; өнеркәсіптік пештерді жөндеу, қазандықты, оттықты тазарту; әйнекті қайнату, басқа да жоғарғы температурада атқарылатын жұмыстар.
11)	Тарылтылған эндартериит (АХЖ 10: I73,9), вегетативті-сенсорлы полиневропатия (ангионевроз) (АХЖ 10: G62.8)	Жұмыс аумағындағы температураның төмендеуі	Балық өндіруші комбинаттардағы балық аулау кемесіндегі жұмыстар; мұздатқыштағы жұмыстар; геологиялық жұмыстар; ағаш дайындау жұмыстар; ылғалды; батпақты жерлердегі жұмыстар; торөндіруші, таукен өндірісі, сулы және мәңгі тоң аумағында жұмыстар; шахта әдісімен мұнай өндіру және төменгі температурада жұмыс істеудің басқа түрлері

12)	Ониходистрофли (АХЖ 10:L60.3), механикалық эпидермоздар (сүйел және т.б.) (АХЖ 10:L60.3)	Теріні майдан таза-лау, температуралық және метеорологиялық факторлар.	Тері және үлдір өңдеу өндірісі, ауыл шаруашылық жұмыстары (даладағы), кемедегі және жағалаудағы орналасқан өндірістердегі балық өңдеу жұмыстары
4. Адам ағзаларының және жүйелерінің күш түскенде және күрделілігі артқанда пайда болатын аурулар			
1)	Кординаторлық невроздар, оның ішінде қаламсап ұстағанда пайда болатын саусақ тартылысы (АХЖ 10:F48.8)	Тез орындалып, жоғарғы дәлділікті талап ететін жұмыстар	Музыкалық құрал-саймандар мен клавишті аппараттардағы жұмыс; стенография, қолмен жазу, машинамен басу, сызба жұмыстары, граверлік және көшірме жұмыстары
2)	Шеткері орналасқан нерв жүйесінің аурулары: Моно және полиневропатиялар, оның ішінде қолдың езілуден пайда болған және вегетосенсорлық невропатиялары (АХЖ 10:G56, G57, G58.8 G62.8)	Иық белдеуіне, қол козғалуы көп қайталанатын, жүйке діңгегіне қысым көрсетіп, микро жарақат беріп, денені суытып, статикалық-динамикалық жүктеме беретін жұмыстар	Тегістейтін, формалайтын, сылақ, сылау жұмыстар; тігу, аяқ киім өндірісіндегі жұмыстар, малдарды қолмен сауу. Тау кен, металлургия, мұнай және химия өндірісінің жұмыскерлері
	Мойын-иық, бел-құйымшақ шойырлары (АХЖ 10:M54.1)	Дененің еңкеюімен байланысты жұмыстар, жұмыс кезінде мәжбүрлі жағдайда болу (алға қарай еңкею, созылып тұру, аяқты бүгіп отыру, жату т.б.) сондай-ақ боршалардың ширығуын талап ететін жұмыс-	Кең өндірісіндегі кеңістік жасау жұмыстары, тазалау забойларындағы, оның ішінде микроклиматы қолайсыз, ылғалды болғанда, дененің мәжбүрлі жағдайында түрлі

		тар. Жалпы діріл мен соққының әсеріне ұшырататын жұмыстар.	ауырлықтарды тасу, көтеру арқылы жүргізілетін тіреу жұмыстары. Шахта ішіндегі көліктің жүргізушілері: жер астындағы қондырғылардың машинисі (басқарушы), жер астындағы үлкен жүк машиналарының жүргізушісі
	Мойын және бел-құйымшақ деңгейіндегі құйма аурулар (АХЖ 10:М50.0, М51.0, М51.1, М50.1)	Дененің еңкеюімен байланысты жұмыстар, жұмыс кезінде мәжбүрлі жағдайда болу (алға қарай еңкею, созылып тұру, аяқты бүгіп отыру, жату т.б.) сондай-ақ боршалардың ширығуын талап ететін жұмыстар. Микро және макро жарақат беретін жұмыстар.	4 бағанның 2 бөлігінде көрсетілген жұмыстар, мойын-иық, бел-құйымшақ деңгейіндегі құйма аурулар (АХЖ 10:М54.1), 4 графадағы вальцовщиктер, ұста, шегеру, кесу, құрылыс жұмыстары. Үлкен жүк машиналарының, ауыл-шаруашылық жүргізушілері. Цирктегі және тиеп-түсіру жұмыстары.
3)	Тіреу және қимылдау аппараттарының аурулары : Қардың және иық белдеуінің созылмалы миофобриоздары, миофасциттер, фибриомифасциттер, вегетомифасциттер (АХЖ 10:М62.8); тендовагиниттер (АХЖ 10:М65.8).	Жергілікті және аумақтық боршалардың қатысуымен істелінетін жұмыстар, бір түрлі қимылдар жасау арқылы атқарылатын жұмыстар, жылдам орындалатын жұмыстар, жүйке діңгектеріне, боршаға, байланыс тарамыстарына, сіңірге қысым түсіретін жұмыстар, олардың жарақаттануы, жүкті	Музыкалық құрал-саймандар мен клавишті аппараттардағы жұмыс; стенография, қолмен жазу, машинамен басу, сызба жұмыстары, граверлік

		көтеру, қолда ұстау, қолмен немесе күш жұмсау арқылы жүктің орнын ауыстыру	және көшірме жұмыстары
	Тарылмалы лигаментоздар, стилоидоздар (шынтактық, иықтық), эпикондилоздар (АХЖ 10:М77.0)	Сіңірге тұрақты түрде қысым түсіретін жұмыстар, шынтак тұсында көп бұғуді талап етіп, бұрауды талап ететін жұмыстар, қол саусақтарын айналдыра қимылдатуды талап ететін жұмыстар.	Штамптайтын, сүйрететін, сылайтын, байлап танатын, сырлау жұмыстары, аяқ киімді пішетін, оған керекті материалдарды кесетін жұмыстар
	Периартроздар (иық-жауырын, шынтак, тізе), атқаратын қызметінің бұзылуымен білінетін пошымын өзгертетін остеоартроздар (жоғарыдағыдай); бурситтер, асептикалық остеоартроздар (АХЖ 10:М19.8)	Үлкен амплитуда арқылы айналдыра жүргізілетін жұмыстар, тиісті буындарға тұрақты түрде қысым беретін, жарақатайтын жұмыстар, тізерлеп немесе аяқты бүгіп отырып істейтін әртүрлі жұмыстар	Кең өндірісіндегі кеңістік жасау жұмыстары, бұрғылау, шатыр жабу жұмыстары, паркет дайындау, граниттен жасалатын материалдарды жасау
4)	Шатырдың төмен түсуі және қынап қабырғасының сыртқа шығуы (АХЖ 10:N81)	40 жасқа дейінгі әйелдердің босанар кезінде бұт жарақаты орын алмай, діріл әсер етіп немесе әсер етпеген жағдайда да ұзақ жылдар (10 жыл) бойы тұрақты түрде (ауысым уақытының 50 пайызынан көп болса) мәжбүрлі күйде ауыр заттарды жылжыту, көтеру.	Жүктерді қолмен немесе күш жұмсау арқылы орыннан жылжыту жұмыстары.
5)	Қабынған (тромбофлебит) немесе жылан көзбен ұштасқан аяқ көк тамырларының айтарлықтай кенуі (АХЖ 10:183.0.-183.2)	Ұзақ уақыт бойы мәжбүрлі күйде жұмыс істеу	Ұзақ уақыт бойы түрегеп тұрып, ауыр заттарды тұрақты түрде тасу және тау кең орындарында (кең өндірісіндегі кеңістік жасау, бұрғылау, тіреу жұмыстары) жұмыс істеу,

			әсіресе еністігі айтарлықтай кен орнында жұмыс істегені
6)	Дыбыс шығаратын аппараттың шамадан тыс деңгейіне жұмыс істеуінен пайда болатын аурулар: созылмалы ларингиттер, дыбыс қалақшаларындағы түйін (*әншілер түйіні) (АХЖ 10:J38.2), дыбыс қалақшаларының жанасқан жеріндегі ойық жара (АХЖ 10: J38.7), (АХЖ 10: J37)	Дыбыс шығаратын аппараттың шамадан тыс деңгейде атқаратын жұмысы орын алғанда	Оқытушы жұмысы, радиодағы, теледидардағы дикторлардың жұмысы, актерлардың вокальді сөйлесу кезіндегі жұмыстары, телефон стансаларындағы жұмыс
7)	Әрі қарай өсе беретін жақыннан көз көрмеушілік (АХЖ 10:H52.1)	Кішкентай заттарды жақыннан ажырату үшін көру үдерісін жідететін жұмыстар	Картографиялау, электронды есептеу машиналарында жұмыс жүргізу, қымбат тастарға өңдеу жүргізіп, бет салу, оның сапасын тексеру жұмыстары, сағат жинау, корректорлық жұмыстар, оптикалық құрал-жабдықтармен жұмыс істеу
8)	Невроздар (АХЖ 10:F40 - F48)	Есі дұрыс емес балалармен ұзақ уақыт бойы жұмыс істеу.	Есі дұрыс емес ауруларды емдейтін мекемелердегі медициналық қызметкерлердің жұмысы, оның ішінде есі дұрыс емес балаларға арналған арнайы мектептердегі қызметкерлер, мұғалімдер.
5. Биологиялық факторлардың әсерінен болатын аурулар.			
1)	Қызметкерлер жұмыс кезінде жанасып,	Жұқпалы аурулармен немесе жұқпамен жа-	Жұқпалы аурулармен, тубер-

	байланыста болатын жұқпалы және паразитарлы аурулар: туберкулез (АХЖ 10:А15-А19), сарып (АХЖ 10:А23), сап (АХЖ 10:А24), күйдіргі (АХЖ 10:А22), кене энцефалиті (АХЖ 10:А84), орнитоз, сиыр саушылардың түйіндері, токсоплазмоз (АХЖ 10:В58), вирустық гепатит (АХЖ 10:В15-В19), тері микоздары (АХЖ 10:В35-В37; В48), Розенбах эризиппеллоиды (АХЖ 10:А26), қышыма (АХЖ 10:В86), сифилис (АХЖ 10:А65) және тағы басқалары (АХЖ 10:А94)	насқан материалдармен немесе ауруды тасымалдаушылармен, ауру малдармен, олардан шыққан өнімдермен (тері, жүн, қылшық, ат құйрығы, еті, тері және үлдір үшін керекті шикізаттар, екінші рет өңдеуді талап ететін заттар, астық, мақта және т.б.) байланыста болған; кеміргіштермен жанасқанда, жұқпалы аурулардың қоздырғыштары бар беттермен жанасқанда.	кулезбен, тері-венерология ауруларымен күресетін дисциплина серлерде, туберкулезбен күресетін дәрігерлік учаскелерде, туберкулезбен ауыратындар жұмыс істейтін емдеу - еңбек ету мастерскойларында, мал шаруашылықтарында, малдәрігерлік қызметінде, ет комбинаттарында, кондитерлік, консерві жасайтын фабрикаларда, зауыттарда, тері және үлдір жасауға керекті шикізаттарды өңдеуге аң шаруашылығы, кемедегі және жағалаудағы балық өндіретін шаруашылықта, орман шаруашылығында жасалынатын барлық жұмыстарға.
2)	Теріні ашық жерлеріндегі микоздар (АХЖ 10:В35-В49)	Шахта суы бар және жерастынан өндіретін құрал-жабдықтардың өңезді флораларымен жанасқанда	Кен өндіретін шахталардағы жұмыстар
3)	Дисбактериоз, терінің және шырышты қабақтың кандидомикоздар, ішкі органдардың кандидоздары (АХЖ 10:В37)	Антибиотиктер, өңез-продуценттері, ақуыз витамин қоспалары, малы азығының ашытқылары, құрамдас жемдер.	Микробиологиялық өндірістің әртүрлі салаларындағы жұмыстар; медициналық өндірістегі, медициналық

			практикада, дәрiханаларда, сондай-ақ 3 бағанның 5 бабының 3) бағаншасында көрсетiлген өндiру жұмыстары.
6. Аллергиялық аурулар			
1)	Көз алмасының қабынуы, (АХЖ10:Н10.1 - Н10.3), ауыз қуысының қабынуы ринофарингиттер (МКБ 10:J30; J30.3)	Жанасқанда сезiмталдылық бiлдiретiн заттар мен қосындылар	эртүрлi өндiрiстiк салалардағы аллергиямен байланысты жұмыстар (химиялық, химиялық-фармацевтiк құрылыс, ағаш өндеу өнеркәсiбiндегi, металлургия, таукен, мұнай және химиялық өндiрiстерде, резеңке-техникалық өндiрiсiнде, жасанды жуғыш заттар өндiрiсiнде, машина жасау, тоқыма, қыл - шөтке жасайтын өнеркәсiптерде, үлдiр өндiретiн кәсiпорындарда, құрамдас жемдердi өндiретiн жерлерде, ақ уыз витамин қоспалары шығаратын өндiрiстерде және т.б.); ауыл шаруашылығында (құс фабрикаларында, фермаларда, пестицидтермен жұмыс iстеген
2)	Бронх астмасы, астмадан болатын бронхит (АХЖ 10: J45.0), бронх астмасының белгiлерiмен бiлiнетiн дәрiлiк аллергия (АХЖ 10: J70.2, T88.7), экзогендi альвеолит (АХЖ 10: J67)		
3)	Эпидермоз, дерматит, экзема, токсикодермия, (АЖХ 10:L23;L24; L25; L27.0; L27.1)		
4)	Квинке iсiгi (АХЖ 10:T78,3), бөртпе (АХЖ 10:L50), анафилактикалық шок (АХЖ 10:T78.2)		
5)	Токсикологиялық-аллергиялық гепатит (АХЖ 10:K 71)		
6)			

	<p>әртүрлі эритемалар (АХЖ 10:L51)</p>	<p>де); көлікте; тұрмыстық өнеркәсіп орындарында жұмыс істегенде (химиялық жолмен таза-лау, шаштараздар, кір жуатын орындар); медициналық және дәріханалық мекемелердің, өнеркәсіп кәсіпорында-рының, инсти-туттардың, вивариялардың зертханалары.</p>
--	--	--

7. Ісіктер

<p>1)</p>	<p>Тері ісіктері (гиперкератоздар, эпителиомалар, папилломалар, обыр, лейкокератоздар) (АХЖ 10:C43 - C44)</p>	<p>Тас көмірді, мұнайды, сланецті (шайырды, қатпаны, антраценді, фенантренді, аминокантрацинді майды, өндірістік азокосындыларды, гудронды, парафинді және т.б.), иондағыш сәуле көздерінің әсерін (рентген, гамма сәуле көздері және басқалары), күшән.</p>	<p>Өндірістің әртүрлі салаларындағы 3 бағанда кездесетін заттардың әсеріне байланысты атқарылатын жұмыстардың барлық түрі; радиоактивті заттармен, басқа да иондағыш сәуле көздерімен жұмыс істегенде; күшәнмен жұмыс істегенде.</p>
<p>2)</p>	<p>Ауыз қуысының және дем алу мүшелерінің ісіктері (АХЖ 10:C04-C06, C30,0-C34.9, C38.4, C39)</p>	<p>Никель, хром, күшән, таскөмір шайырлардың қосындылары; асбест, асфальт, радиобелсенді кендерді және көмір сутегі, көмір пластиктер, кадмий және оның қосындылары сіңірілген шаңдар.</p>	<p>Өнеркәсіптің әртүрлі салаларындағы никель, күшән, хром қосындыларын алуға арналған жұмыстар; радиоактивті кенді барлау, өндіру және өндеу жұмыстары; асбест және құрамында ас-</p>

			бестер, заттарды өндіргенде, резеңке-техникалық өндіріс, кадмий өндірісі, жасанды гранат алатын және одан шығатын бұйымдарды өңдейтін жұмыстар, жиһаз жасау және ағаш өңдеу өнеркәсібі.
3)	Бауыр ісіктері (АХЖ 10:C22)	Винил-хлорид, бауыр тініне әсер ететін (полоний, торий, плутоний) радиобелсенді заттармен ұзақ түрде жанасып, байланыста болу, берил және оның қосындылары	Винилхлоридпен, бериллиймен және оның қосындыларымен жұмыс істеу; радиобелсенді химиялық өнеркәсіпте жұмыс істеу.
4)	Асқазан ісіктері (АХЖ 10:C16)	6 валентті хром қосындылары, құрамында асбест бар шаң, никель, көмірсутектері, шаңға сіңірілген бензпирен, күйе.	Хром қосындыларын, асбест және құрамында асбест бар бұйымдар, никель алғанда, никельге көмірсутегі шаңы сіңірілгенде онымен жанасып, байланыста болу, резеңке-техникалық өндіріс.
5)	Лейкоздар (АХЖ 10:C91-C95)	Бензол, әртүрлі иондағыш радиациялық сәуле көздерінің әсері.	Бензолмен және иондағыш сәуле көздерімен жұмыс істегенде.
6)	Қуық ісіктері (папилломалар, обырлар) (АХЖ 10:C67)	Бензол және нафталин қатарындағы аминдер (бензидин, дианизидин, нафтамин).	өнеркәсіптің әртүрлі салаларында осы заттармен жұмыс істеу.
7)	Сүйек ісіктері (АХЖ 10:C40-C41)	Сүйекті босаңсытатын радиобелсенді (радий,	Радиобелсенді химиялық өндірістерде, радиологиялық

		стронций, плутоний) заттармен ұзақ уақыт бойы жанасуда болуы.	және радиохи- миялық зерт- ханаларда жұмыс істеу
8)	Бүйрек ісіктері (АХЖ 10:С64)	Кадмий және оның қосындылары	Кадмий және оның қосынды- ларымен жұмыс істеу.

Кәсіби аурулар мен улануларды
тіркеу, тексеру, есепке алу
және олар бойынша есеп беру
ережесіне 2-қосымша

**Кәсіби аурулар мен улануға күдікті жағдайда
жұмыс істеушілердің еңбек жағдайларына
санитарлық-эпидемиологиялық сипаттама жасауға
қойылатын талаптар**

1. Жұмысшылардың еңбек жағдайларына жасалған санитарлық-эпидемиологиялық сипаттама, аурудың кәсіби жұмысына байланысты туындағанын негіздеп шешетін негізгі құжаттардың бірі болып табылады.

2. Санитарлық-эпидемиологиялық сипаттама сол аумақтағы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органымен жасалады және сұранымға қарай беріледі: медицина ұйымының басшысына, ауру адам жұмыс істейтін, қызмет көрсетуші ұйымның басшысына, кәсіби патология орталығының басшысына; ауырған адамға жұмыс берген жеке және заңды тұлғаға.

3. Еңбек жағдайының санитарлық-эпидемиологиялық сипаттамасы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органының бланкісінде үш дана етіп толтырылып, оған бас маманның қолы қойылады, директордың (бастықтың) қолымен бекітіледі және санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау департаментінің (басқарманың) мөрін қою арқылы расталады.

4. Санитарлық-эпидемиологиялық сипаттаманың бірінші данасы сұраным берген ұйымға, сұраным келіп түскеннен кейін 15 күннің ішінде беріледі. Екінші данасы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органының іс қағаздарында сақталады. Сұранымды ауырған адамның бұрынғы жұмыс орнына қатысты басқа мекен-жайдағы санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органдарына қайта жіберу керек болған жағдайда сипаттаманы жасау мерзімі созылады, бірақ сұраным түскен күннен бастап есептегенде бір айдан артпауы керек. Сипаттаманың үшінші данасы ұйымға жұмыс берушіге жіберіледі.

5. Еңбек жағдайының санитарлық-эпидемиологиялық сипаттамасында сипаттама берілетін жұмысшының кәсіби тобында кәсіби аурулардың бар немесе жоқ екенін атап өту қажет болып табылады.

6. Өндірістік ортаның зиянды факторларымен жанасып жұмыс істеуді тоқтатқаннан кейін ауру пайда болған жағдайда (кейіннен туындаған силикоз, кейбір ісік аурулары және басқалары) және еңбек жағдайы туралы мәліметтер болмағанда (цехты, учаскені, ұйымды жойғанда, қайта жаңартқанда), аурудың туындауының негізі, зиянды факторлармен жұмыс істейтін кәсібіне байланысты екенін растайтын басқа құжаттар беріледі.

7. Цехты, учаскені, ұйымды жойған, ауырған адамның еңбек жағдайын жаңартқан жағдайда, еңбек жағдайына берілетін санитарлық-эпидемиологиялық сипаттаманың орнына әдебиеттік мәліметтерге және басқа мекемелер жүргізген зерттеулердің қорытындыларына (ғылыми зертханалар, еңбек жағдайына жүргізілген сараптамалар) сілтеме жасалады.

8. Санитарлық-эпидемиологиялық сипаттамада жазылуға тиіс:

- 1) жұмыскердің аты, жөні;
- 2) туған жылы;
- 3) мамандығы;
- 4) лауазымы;
- 5) нысанның деректемелері;
- 6) жұмыс өтілі: жалпы, осы мамандықта, осы цехта (учаскеде, бөлімде, шеберханада);
- 7) еңбек үрдісі факторларының сипаттамасы;
- 8) өндірістік ортаның негізгі және қосымша зиянды факторларының сандық сипаттамасы;
- 9) жұмыс барысын суреттеу;
- 10) бұрын өндірістік ортаның қандай зиянды факторларымен қатынаста жұмыс істеген (факторлар тізбесі, қай мекемеде, жұмыскердің сөзі бойынша немесе қолда бар материалдар негізінде қатынасу ұзақтығы);
- 11) ауысым бойы зиянды факторлардың әсер ету уақыты;
- 12) жеке қорғану құралдары және оларды пайдалану.

9. Жұмыскердің жұмыс барысын суреттеу еңбек гигиенасы жөніндегі бас маманның тікелей жұмыс орнында таныстыруы негізінде жүргізіледі және әкімшіліктен, жұмыскердің өзінен алынған мәліметтер ескеріледі.

10. Зиянды өндірістік факторлардың тізбесі және олардың сандық сипаттамасы ағымдағы санитарлық қадағалау жүргізетін санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органының материалдары, зертханалық және аспаптық зерттеулердің қорытындысы негізінде жүргізіледі. Қажет болған жағдайда өндірістік зертханалардың зертханалық және аспаптық

тексерулер қолданылады. Тексерістер қорытындысы, тексеру мерзімін көрсетіп, зиянды факторлардың деңгейіне өлшеулер жүргізген ұйымға сілтеме жасай отырып беріледі. Қосымша басқа да материалдар пайдаланылуы мүмкін, оның ішінде тексеріліп отырған учаскедегі жұмысшылардың кәсіби аурулармен ауыру фактілерін тексеру актісі, әкімшілік өкілімен немесе сол учаскеде жұмыс істеушілермен расталған, ауырған жұмыскерлермен берілген мәліметтер.

11. Өндірістік ортаның зиянды факторларына берілетін сандық сипаттама осы кәсіптегі жұмысының мүмкіндігінше жұмыс өтілінің үлкен кезеңіне динамика түрінде берілуі керек. Өндірістік орта мен еңбек үрдісінің негізгі жетекші факторы болып, жұмыскердің денсаулығына ең үлкен қауіп тудыратын фактор есептеледі. Қосымша факторлар тізіліп жазылып және мүмкіндігіне қарай саны жағынан бағаланады.

12. Зертханалық және аспаптық тексерулер болмаған немесе жеткіліксіз болған жағдайда санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің мемлекеттік органдарымен ауырған адамның жұмыс орнында қосымша өлшеу жұмыстары жүргізіледі.

13. Зиянды фактордың әсер ету уақыты ауысым бойы есепке алынуы (хронометраж) керек. Егер зиянды фактордың әсер ету уақыты әр ауысымда бірдей болмаса, онда уақыттың басқа бөлігі іріктеп алынады - жыл немесе ай.

14. Сипаттамада қолданылатын жеке қорғану құралдары тізіліп жазылады. Тиісті жағдайларда жеке қорғану құралдарын қолдану тәртібін бұзушылық атап көрсетіледі (әсер етуші факторға жеке қорғану құралдарының пайдалануға сәйкес келмейтінін, қолдану ережесінің бұзылуын).

15. Сипаттама жұмыскердің еңбек жағдайының қолданыстағы санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормалардың талаптарына сәйкестігі (сәйкес еместігі) туралы қорытындымен және өндірістік ортаның зиянды факторларының туындаған кәсіби аурумен (уланумен) байланысын анықтаумен аяқталуға тиіс.

16. Сипаттамадағы өндірістік ортаның және еңбек үрдісінің зиянды факторлары бөлімінде жекеленген зиянды факторлардың сапалық сипаттамасы атап көрсетіледі.

17. Шу - тұрақты, импульсты; жергілікті діріл - үзік-үзік, импульсты (екпінді), жоғарғы-төменгі жиілікте; жалпы діріл (жұмыс орнындағы діріл) - көліктік, көліктік-технологиялық, технологиялық; ультрадыбыс - әуелік, жанасушы, тұрақты, импульсті; инфрадыбыс.

Осы факторлар бойынша сандық сипаттама кестеге енгізіледі:

Жылдар	Ауысымдағы баламалы деңгейі	Еңбек өтіліне берілетін экспозиция

Е с к е р т у :

1) дыбыс үшін - дыбыстың баламалы деңгей дециБелл А-мен беріледі: тұрақты емес шуға берілетін қосымша сипаттама дыбыстың дециБелл А-мен берілетін максимальды деңгейі болып табылады;

2) діріл үшін (жергілікті және жалпы) - дірілжылдамдығының немесе дірілжеделдетудің түзетілген мәні немесе олардың логарифмдік деңгейі дециБеллмен;

3) инфрадыбыс үшін - дыбыс қысымының баламалы деңгейі немесе ең жоғарғы октавалық жиілікті көрсетумен, нормадан асып кету дәрежесі дециБеллмен;

4) ультрадыбыс үшін - қондырғының жұмысшы жиілігі және нормадан асып кетуі дециБеллмен.

Патологиялық үрдістің өрбуін тереңдететін факторлар төмендегілер болып табылады: шу үшін - жұмыстың күрделілігі; жергілікті діріл үшін - жұмыс кезінде салқындау, қолды сулау (судың, ерітіндінің температурасын, салқындау уақытын көрсетіп); жалпы діріл үшін - жоғарғы ылғалдықта қыздырушы микроклимат.

18. Шаң - тозаң .

Шаң-тозаңға сапалық сипаттама бергенде мыналар атап көрсетіледі: сипаты мен құрамы, табиғи немесе жасандылығы, минералды немесе органикалық, біркелкі немесе аралас, талшықты және басқадай; химиялық заттардың газы және буларының бар екені; дисперстік құрамы; конденсацияның немесе дезинтеграцияның аэрозольдары, шаңның минералдық, химиялық құрамы және басқ. физикалық-химиялық қасиеттері.

Жұмысшы аумағындағы ауаның шаң-тозаңдануының сандық көрсеткіштері кесте түрінде беріледі:

Жылдар	Текше метр концентрация миллиграммен	
	Максимальды-бір реттік шоғырландыру	Орташа ауысымдық шоғырландыру

19. Химиялық заттар, биологиялық факторлар.

Жұмыс аумағындағы ауаның ластануына берілетін сапалық сипаттамада төмендегілер көрсетіледі: жұмысшының тұрақты немесе уақытша жұмыс істейтін орнындағы қолданылатын шикізаттарды, аралық және ақырғы алынатын өнімдерді, реакциялар және олардың өзгеруін (тотығу, гидролиз және басқ.) есепке ала отырып жасалатын, бөлінетін зиянды заттардың тізімі.

Бөлінетін зиянды заттардың сандық сипаттамасы кесте түрінде беріледі:

Заттардың	Текше метрдегі қанықпаның	Жылдар	Сынама-	Текше метрдегі тиесілі	Қанықпаның шектелген шегінен асып
-----------	---------------------------	--------	---------	------------------------	-----------------------------------

ата-уы	шектелген шегі миллиграммен		ның саны	қанықпа-миллиграммен		кеткен сынама пайызбен	
	Мак-сидь-бір реттік-концен-трация	Ор-таша ауы-сым-дық кон-цен-трация		Мак-сидь-бір реттік-шоғыр-лан-дыру	Ор-таша ауы-сым-дық шо-ғыр-лан-дыру	Мак-сидь-бір реттік-шо-ғыр-лан-дыру	Ор-таша ауы-сым-дық шо-ғыр-лан-дыру

Орташа ауысымдық қанықпаны құрамында орташа ауысымдық қанықпа үшін шектелген шегі бар заттар үшін өлшейді.

Кәсіби тері ауруларына күдік болған жағдайда жұмысшының жанасып жұмыс істейтін құрауыштардың (ерітінді, желім, шайыр, қорытпа және басқ.) толық тізімін беру керек.

20. Иондамайтын сәуле көзі.

Иондамайтын сәуле көзінің сипаттамасы кесте түрінде беріледі:

Иондамайтын сәуле көзінің түрлері	Технологиялық үрдістің әсер ету көздері және сипаты	Әсер ету сипаты
Электростатикалық өріс	Қондырғылардың түрі, маркасы, тікелей көздері	Қорғану құралдарын пайдалануды есепке алғандағы электр өрісінің кернеуі, ауысымда сәуле соққысына ұрыну ұзақтығы, өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары
Тұрақты магнит өрісі	Қондырғылардың түрі, маркасы, өрістің тікелей көздері	Қорғану құралдарын пайдалануды есепке алғандағы магнит өрісінің кернеуі, ауысымда сәуле соққысына ұрыну ұзақтығы, жалпы, жергілікті әсер етуі, өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары
Өнеркәсіптік жиіліктегі электр өрісі	Қондырғылардың түрі, маркасы, тікелей сәуле көздері	Қорғану құралдарын пайдалануды есепке алғандағы электр өрісінің кернеуі, ауысым бойы сәуле соққысына ұрыну ұзақтығы, өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары
Өнеркәсіптік жиіліктегі магнит өрісі	Қондырғылардың түрі, маркасы, тікелей сәуле көздері	- үздіксіз тұрақты әсер ететін жағдайда: жалпы және жергілікті сәуле соққысына ұрынуын, магнит

		<p>өрісінің кернеуін, ауысым бойы әсер уақытын атап көрсету;</p> <p>- тұрақты емес, үзіліп әсер ететін жағдайда:</p> <p>импульстің ұзақтығын, үзілістің ұзақтығын, магнит өрісінің кернеуін, ауысым бойы әсер уақытын атап көрсету;</p> <p>өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары</p>
Радиожіліктегі электромагнит өрісі	Қондырғылардың түрі, маркасы, тікелей сәуле көздері	<p>Жиілік диапазоны:</p> <p>- электр және магнит өрісінің 300 мегаГерц-ке дейінгі жиіліктегі кернеуін өлшеу үшін, ауысымда сәуле соққысына ұрыну ұзақтығы, энергетикалық экспозициялар (организмге түсетін энергетикалық жүктемелер);</p> <p>- 300 мегаГерц-тен жоғары жиіліктегі сәуле көзі үшін - ағынның, энергияның тығыздығы, қондырғының жұмыс режимі (айналдыру, сканирлеу және басқ.), ауысымдағы ұзақтығы: энергетикалық экспозициялар (организмге түсетін энергетикалық жүктемелер), жалпы, жергілікті әсер етуі; жеке қорғану құралдарын қолдану; өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары.</p>
Лазерлі сәуле көзі	Қондырғының түрі, маркасы	<p>Лазерлі сәуле көзі толқынының ұзындығы, сипаты:</p> <p>- үздіксіз (жалпы әсер ету ұзақтығы),</p> <p>- үзіліп: моноимпульсті, импульсті-кезеңді (импульстің ұзақтығы, импульстің қайталану жиілігі, жалпы әсер ету ұзақтығы); тікелей, шағылысқан немесе диффузиялық шағылысқан сәуле көзінің әсері; энергетикалық экспозицияның мөлдір қабаттағы және терідегі м ә н і ;</p> <p>- жеке қорғану құралдарын қолдану: көзәйнек (түрі); киім; оптикалық құралдармен жұмыс;</p> <p>- өндірістік ортаның қосымша жағымсыз факторлары</p>

21. Микроклимат: температура, салыстырмалы ылғалдық, ауа қозғалысының жылдамдығы, жылу бөлудің қарқындылығы.

Сапалық сипаттамаға мынадай суреттемелер кіреді: тұрақты немесе тұрақты емес әсер етуі; жылу бөлу көздері.

Сандық сипаттаманың құрамына рұқсат етілген мәннің шегінен асып кеткен көрсеткіштердің тізбесі, олардың көлемі, әсер ету уақытының ұзақтығы кіреді.

Жұмыс ашық алаңда жүргізілген жағдайда орташа айлық минимальды және максимальды температура, ауаның салыстырмалы ылғалдығы, желдің жылдамдығы, сол жердегі жылдың суық (желтоқсан-ақпан) және жылы (маусым-тамыз) кезеңдері кезінде болатын тікелей күн сәулесінің радиациялық қарқындығы туралы анағұрлым нақты мәліметтер келтіріледі.

22. Еңбек үрдісінің факторларына мыналар жатады: жұмыс орнын ұйымдастыру, физикалық жүктеме, көзбен көру жүктемесі, жұмыс істеу және демалу режимінің факторлары.

Жұмыс орнын ұйымдастыру факторының сипаттамасы: жұмыс істеу кейпі (еркін, мәжбүрлі); мәжбүрлі кейіпте болу уақыты (ауысым уақытынан пайыз есебімен); дененің еңкеюі (болмайды, мәжбүрлі түрде болады); дененің еңкею бұрышы (градустары); еңкею саны (операция бойы, ауысым бойы).

Физикалық жүктеме факторының сипаттамасы: қолмен тасымалдайтын жүктің салмағы (килограмм); жүк қайдан тасымалданады (еденнен, жұмысшы бетінен); жүкті көтеріп тасымалдау қашықтығы (әрқайыссын жекелеп); операция бойы, ауысым бойы жүкті көтеру жиілігі; ауысымдық жүк айналымы (тонн); негізгі басқару органдарына түсетін күш.

Көзбен көру жүктемесі факторына сипаттама: оптикалық құралдармен немесе оларсыз жұмыс істеу; айырып қарайтын ең кішкентай нысан, мм;

Жұмыс істеу және демалу режиміне сипаттама: жұмыстың ауысымдылығы; түскі үзілістің ұзақтығы, мин; регламенттелген үзілістер, ауысымдағы олардың ұзақтығы.